

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

11ον ΕΤΟΣ - ΑΡΙΘΜ. 231

20 ΜΑΪΟΥ 1980

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΣ

- Τό πρόγραμμα τῆς Α' ἐπισήμου συναντήσεως Ὁρθόδοξων-Ρωμαιοκαθολικῶν εἰς Πάτμον-Ρόδον..... 2
- Ὁρθόδοξος ἱκανοποίησις διὰ τὴν παράλειψιν τῆς προσθήκης τοῦ filioque ἐκ τῆς ὁμολογίας πίστεως τοῦ νέου Πριμάτου τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας 3
- Βόννη : Συμπόσιον διὰ τὴν συμμετοχὴν τῶν παιδιῶν εἰς τὴν Εὐχαριστίαν 4
- Συνεδρία τῆς ἐν Ἑλβετίᾳ Ἐπιτροπῆς Διαλόγου Ὁρθόδοξων-Ρωμαιοκαθολικῶν 5
- Ἡ ἑβδομάς Λειτουργικῶν Μελετῶν τοῦ Ἰνστιτούτου Ἁγίου Σεργίου Παρισίων 6
- Σύντομα Νέα 7

ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

- "Ὁ συνοδικὸς θεσμὸς εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον (1923 καὶ ἔξης)" : διαλέξεις τοῦ Καθ. κ. Βασιλείου Σταυρίδου εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Θεσσαλονίκης 8
- Τό συμπόσιον τοῦ Bari ἐπὶ τοῦ θέματος : "Τό Ἅγιον Πνεῦμα καὶ τὰ μυστήρια χριστιανικῆς μυστικῆς" 11

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 15

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΥΠΟ ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ
TÉLÉGR. ORTHODOXIA-GENÈVE * TÉL. (022) 58 16 29 * 37, CHEMIN DE CHAMBÉSY, 1292 CHAMBÉSY-GENÈVE, SUISSE

Ἡ "Ἐπίσκεψις" ἐπιδιώκει νὰ ἐνημερώνη τοὺς ἀναγνώστας τῆς περὶ τῆς ζωῆς τῶν Ἐκκλησιῶν. Δὲν φέρει εὐθύνην διὰ τὰς ἀπόψεις τὰς ἐκφραζομένας εἰς τὰς δημοσιευμένας εἰδήσεις. Ἐπιτρέπεται ἡ ἀναδημοσίευσις τοῦ περιεχομένου τοῦ Δελτίου μὲ ἀπλήν ἔνδειξιν τῆς προελεύσεως.

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΣ

- Τό πρόγραμμα τής πρώτης επίσημου συναντήσεως Όρθοδόξων Ρωμαιοκαθολικῶν εἰς Πάτμον - Ρόδον.

Τό πρόγραμμα τής πρώτης επίσημου θεολογικῆς συναντήσεως τῶν εκπροσώπων τῶν Ἐκκλησιῶν Ὁρθοδόξου καί Ρωμαιοκαθολικῆς, ἡ ὁποία θά διεξαχθῆ εἰς Πάτμον καί Ρόδον ἀπό 29 Μαΐου μέχρι 3 Ἰουνίου τρ.ἔ., ἔχει ὡς ἀκολούθως :

Ἡ ἔναρξις τῶν ἐργασιῶν τῶν δύο Ἐπιτροπῶν θά γίνῃ τήν 29ην Μαΐου εἰς τήν ἱεράν νῆσον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, ὑπαγομένην κανονικῶς εἰς τό Οἴκουμενικόν Πατριαρχεῖον, ἔνθα, εἰς τό Καθολικόν τῆς Μονῆς, θά ἀρχίσῃ ἐπίσημως ὁ διάλογος, ἐν συνεχείᾳ δέ τά μέλη τῶν Ἐπιτροπῶν θά μεταβοῦν εἰς Ρόδον, ὅπου θά συνεχίσουν τάς συνεδρίας των.

Τήν Παρασκευήν καί τό Σάββατον, 30 καί 31 Μαΐου, αἱ δύο Ἐπιτροπαί θά συνεδριάσουν κεχωρισμένως διά νά μελετήσουν ἐκάστη τά θέματα τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως καί τήν ἀποσαφήνισιν τῶν ἐκατέρωθεν θεολογικῶν θέσεων. Τήν ἐπομένην, 1ην Ἰουνίου, θά ἀρχίσουν αἱ συνεδρίαι τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Δέν ἀναμένεται ἡ ἔκδοσις ἀνακοινωθέντος. Αἱ ἐργασίαι τῆς πρώτης ταύτης συναντήσεως τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς Ὁρθοδόξων καί Ρωμαιοκαθολικῶν θά περατωθοῦν κατά τάς ἑσπερινάς ὥρας τῆς 3ης Ἰουνίου, πλὴν ἀπροόπτου. Ἡ ἀναχώρησις τῶν μελῶν τῶν δύο Ἐπιτροπῶν θά γίνῃ τήν Τετάρτην, 5 Ἰουνίου, μέσῳ Ἀθηνῶν. Εἰς Ἀθήνας θά παραμείνουν ἀκόμη ἐπὶ τινὰς ἡμέρας τά μέλη ἐκεῖνα, εἰς τά ὁποῖα ἀνετέθη ἡ περάτωσις τῆς γραμματειακῆς ἐργασίας τῆς συναντήσεως.

- Ὁρθόδοξος ἱκανοποίησις διὰ τὴν παράλειψιν τῆς προσθήκης τοῦ "filioque" ἐκ τῆς ὁμολογίας πίστεως τοῦ νέου Πριμάτου τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ παράλειψις τῆς μνείας "καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ" κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως ὑπὸ τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας καὶ Πριμάτου τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ ἐνθρονίσει αὐτοῦ (23 Μαρτίου τρ.ξ.) ἐγένετο ἀντικείμενον εὐνοϊκῶν σχολίων ἐκ μέρους τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνος. Οὗτος, πράγματι, εἰς συνέντευξίν του, παραχωρηθεῖσαν πρὸς τὴν ἐφημερίδα "Times" τοῦ Λονδίνου, ἐδήλωσεν :

"Νομίζω ὅτι τὸ γεγονός τοῦτο δέν ἀποτελεῖ ἀπλῆν καλοπροαίρετον φιλοφρόνησιν τοῦ Πριμάτου τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Χριστιανικὴν Ἀνατολήν, ἡ ὁποία διετήρησε καθαρὸν καὶ ἀπαραβίαστον τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως τῆς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας, ἥτοι τὸ Σύμβολον Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως (...). Θεωρῶ τὴν ἀπάλειψιν ταύτην τοῦ "filioque" ἐκ τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, μάλιστα δέ κατὰ τὴν περίστασιν καθ' ἣν ἐγένετο, ὡς μίαν πρόσκλησιν καὶ μίαν πρόσκλησιν ἐκ μέρους τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας πρὸς τὸν Δυτικὸν Χριστιανισμὸν ὅπως ἐπανεέλθῃ ὄχι εἰς τὸ "Πιστεύω" τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλ' εἰς τὸ "Πιστεύω" τῆς ἀδιαιρέτου οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας (...).

Ἡ πρόσκλησις αὕτη ἔρχεται εἰς μίαν στιγμὴν σπουδαίαν καὶ κρίσιμον τοῦ συγχρόνου χριστιανισμοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν διὰ διμερῶν καὶ πολυμερῶν θεολογικῶν διαλόγων καὶ διὰ τῆς ἐν γένει οἰκουμενικῆς κινήσεως ἀναζητοῦμεν καὶ ἐπιδιώκομεν τὴν χριστιανικὴν ἐνότητα καὶ ἀποσκοποῦμεν νὰ δώσωμεν περὶ ταύτας ἠνωμένην χριστιανικὴν μαρτυρίαν εἰς τὸν κόσμον".

- Βόννη : Συμπόσιον διὰ τὴν συμμετοχὴν τῶν παιδιῶν εἰς τὴν Εὐχαριστίαν.

Ἀπὸ 14 ἕως 20 Ἀπριλίου ὀργανώθη εἰς Βόννην τῆς Δυτικῆς Γερμανίας ὑπὸ τοῦ τμήματος Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς "Πίστις καὶ Τάξις" τοῦ Π.Σ.Ε. συμπόσιον 40 περίπου θεολόγων καὶ παιδαγωγῶν, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου συνεζητήθη τὸ θέμα τῆς συμμετοχῆς τῶν παιδιῶν εἰς τὴν θείαν Εὐχαριστίαν. Ἔλαβον μέρος, ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς, ὁ καθηγητὴς Todor Sabev (Πατριαρχεῖον Βουλγαρίας), βοηθὸς Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Π.Σ.Ε., ὁ π. Κύριλλος Ἀργέντης (Μασσαλία), ὁ π. Thomas Horoko (Ἰνστιτουῖτον Ὀρθοδόξου Θεολογίας Νέας Ὑόρκης) καὶ ἡ κα Ἑλένη Σταυροπούλου (Ἀθῆναι).

Δεδομένης τῆς καθιερωμένης εἰς τὴν Δύσιν πρακτικῆς τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν παιδιῶν (μέχρι τοῦ 8ου ἔτους εἰς τὴν Ῥωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν, μέχρι τοῦ 14ου εἰς τὸν Προτεσταντισμόν) ἀπὸ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν θείαν Εὐχαριστίαν, οἱ συμμετέχοντες εἰς τὸ συμπόσιον ἠθέλησαν, πρὸ πάντων, νὰ γνωρίσουν τὴν ὀρθόδοξον ἀποψιν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. Εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὡς γνωστὸν, τὰ παιδιὰ μεταλαμβάνουν ἤδη ἀπὸ τοῦ βαπτισμοῦ των, ἥτοι ἀπὸ τῆς νηπιακῆς των ἡλικίας.

Ὡς ἐξήγησε σχετικῶς ὁ π. Κύριλλος Ἀργέντης, ἡ ὀρθόδοξος ἀντίληψις ἀπορρέει ἀπὸ τὴν πίστιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος - ὁ ὁποῖος εἶναι εἰκὼν τοῦ Θεοῦ ἐφ' ὅσον ἔλαβε τὸ πνεῦμα, τὴν πνοὴν αὐτοῦ, κατὰ τὴν δημιουργίαν - μετέχει εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν τὸ Πνεῦμα ἐμφυσεῖ εἰς αὐτόν, οἰοσδήποτε καὶ ἂν εἶναι ὁ βαθμὸς τῆς πνευματικῆς του ὀριμότητος - εἴτε εἶναι νήπιον εἴτε γέρον εἰς κωματώδη κατάστασιν. Ἐπέκεινα τοῦ τί αἰσθάνεται ἢ συνειδητοποιεῖ ὁ ἄνθρωπος, ὑπάρχει τὸ μυστήριον τοῦ προσώπου ἐν κοινωνίᾳ μετὰ τοῦ Θεοῦ. Εἰδικώτερον διὰ τὴν μετάληψιν τῶν νηπίων, τὴν ὁποίαν ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θεμελιώνει ἐπὶ τῆς πίστεως τῶν γονέων καὶ τοῦ ἀναδόχου, ὁ π. Κύριλλος παρετήρησεν :

Ἡ μετάληψις τῶν νηπίων εἶναι συνέπεια τῆς κοινωνικῆς ὑφῆς τῆς Ἐκκλησίας ὡς σώματος Χριστοῦ. Ἐφ' ὅσον τό νήπιον εἰσῆλθε πλέον διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τοὺς κόλπους τοῦ σώματος τούτου, ἡ κοινωνία του μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν θά τοῦ ἐπιτρέψῃ νά ἀναπτυχθῇ ἀπό κοινοῦ μέ τό ὑπόλοιπον σῶμα."

- Συνεδρία τῆς ἐν Ἑλβετία Ἐπιτροπῆς διαλόγου Ὁρθοδόξων -
Ρωμαιοκαθολικῶν.

Συνῆλθεν εἰς Βέρνην, τήν 5ην Μαΐου τρ.ἔ., ἡ μικτή τοπική Ἐπιτροπή διαλόγου μεταξύ Ρωμαιοκαθολικῶν καί Ὁρθοδόξων ἐν Ἑλβετία. εἰς τήν πρώτην αὐτῆς συνεδρίαν ἐργασίας μετὰ τήν ἴδρυσιν αὐτῆς εἰς Φριβοῦργον τήν 25ην Ἰανουαρίου τρ.ἔ. ("Ἐπίσκεψις", ἄρ. 224). Εἰς τήν συνεδρίαν ἔλαβον μέρος ἕξ ὀρθοδόξου πλευρᾶς : ὁ Μ. Πρωτοπρεσβύτερος π. Γεώργιος Τσέτσης, Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος ἐν Γενεύῃ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Αὐστρίας, ἐκπροσωπῶν τήν ἑλληνόφωνον καί γαλλόφωνον κοινότητα Γενεύης, ὁ Καθηγητής π. Ion Bria, ὁμιλῶν διὰ τήν ρουμανικήν κοινότητα Γενεύης, ὁ π. Drasko Todorovic, ἱερεὺς τῆς σερβικῆς κοινότητος Ζυρίχης, καί ὁ θεολόγος κ. Γεώργιος Λαιμόπουλος, τοῦ ἐν Σαμπεζύ Ὁρθοδόξου Κέντρου, Γραμματεὺς τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐκ ρωμαιοκαθολικῆς πλευρᾶς παρέστησαν : ὁ π. Joseph Trütsch, Καθηγητής εἰς Κουάρ, ὁ π. Robert Hotz s.j., Ζυρίχη, ὁ π. Christoph von Schönborn, Καθηγητής εἰς Φριβοῦργον, ὡς καί ὁ π. Grégoire Hohmann, OSA, Φριβοῦργον. Παρέστησαν ἐπίσης, προσκληθέντες ὡς παρατηρηταί : ὁ Καθηγητής Jean-Louis Leuba, Neuchâtel (Μετερρυθμισμένη Ἐκκλησία), καί ὁ Καθηγητής Stalder, Βέρνη (Παλαιοκαθολική Ἐκκλησία).

Οἱ ὀρθόδοξοι ἐκπρόσωποι ἔδωσαν μίαν λεπτομερῆ εἰκόνα τῆς καταστάσεως τῶν ὀρθοδόξων ἐν Ἑλβετία. Οὗτοι ἀντιμετωπίζουν πολλὰς δυσκολίας, ποικιλλούσας ἀναλόγως τῆς ἐιδιότητος των ὡς ἐργατῶν, φοιτητῶν κ.λπ. Διεπιστώθη ὅμως, συγχρόνως, ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία ἔχει κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀναπτυχθῆ ἐν Ἑλβετία μέ κέντρον τὰς ἀνά τήν χώραν ὀρθοδόξους ἐνόρίας, εἰς τρόπον

ᾧστε νά δίδῃ σήμερον μαρτυρίαν τῆς παραδόσεως καί πνευματικότητός της ὀλοέν καί περισσότερον αἰσθητήν εἰς τόν ἑλβετικόν χῶρον. Ἡ προσεχής συνεδρία τῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία θά πραγματοποιηθῆ τήν 29ην Ὀκτωβρίου τρ.ξ. εἰς τό Ὀρθόδοξον Κέντρον ἐν Σαμπεζύ, θά ἐξετάσῃ τά προβλήματα τῶν ὀρθοδόξων φοιτητῶν ἐν Ἑλβετίᾳ.

- Ἡ ἐβδομάς Λειτουργικῶν Μελετῶν τοῦ Ἰνστιτούτου Ἁγίου Σεργίου Παρισίων.

Ἀπό 24 ἕως 28 Ἰουνίου τρ.ξ., τό Ἰνστιτούτον ὀρθοδόξου θεολογίας "Ἁγιος Σέργιος" Παρισίων ὀργανώνει τήν 27ην Ἑβδομάδα Λειτουργικῶν Μελετῶν ὑπό τόν γενικόν τίτλον : "Ὁ Χριστός ἐν τῇ Λειτουργίᾳ". Ἀπό ὀρθοδόξου πλευρᾶς θά ὀμιλήσουν : οἱ καθηγηταί τοῦ Ἰνστιτούτου : Constantin Andronikoff ("Ὁ Θεάνθρωπος ἐν τῇ Λειτουργίᾳ τῆς Μεταμορφώσεως καί τῆς Ἀναλήψεως"), πρωθιερεύς π. Boris Bobrinskoy ("Χριστός καί Ἁγιον Πνεῦμα ἐν τῇ Λειτουργίᾳ"), πρωθιερεύς π. Ἀνδρέας Φυρίλλας ("Ἡ χριστολογία τῶν Συνόδων καί ἡ βυζαντινὴ λειτουργία"), πρωθιερεύς π. Alexi Kniazeff ("Ὁ πάσχων Χριστός καί τά βιβλικὰ ἀναγνώσματα τῆς βυζαντινῆς Μεγάλῆς Ἑβδομάδος"), Nicolas Koulomzine ("Ἡ πρὸς τόν Πατέρα προσευχή τοῦ Χριστοῦ"), πρωθιερεύς Elie Melia ("Ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων"), Nicolas Ossorguine ("Ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ, ὀριστικὴ νίκη ἐπὶ τοῦ θανάτου κατὰ τήν 7ην ἡμέραν, ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ λειτουργίᾳ"). θά ὀμιλήσουν ἐπίσης : ὁ πρωθιερεύς π. Nicolas Ozoline (Παρίσιοι, "Ἡ θέσις τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ εἰκονογραφίᾳ τῆς Πεντηκοστῆς") καί ὁ καθηγητὴς Εὐάγγελος Θεοδώρου (Ἀντιπρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, "Ὁ Χριστός εἰς τόν κύκλον τῶν ἑορτῶν τῆς ὀρθοδόξου λειτουργίας").

Ἀπό ρωμαιοκαθολικῆς πλευρᾶς ἀναφέρομεν τούς ππ. Henri Caselles, Edouard Cothenet, Kurt Hruby τοῦ Institut Catholique τῶν Παρισίων, τούς ππ. Henri-Irénée Dalmais o.p., Pierre-Marie Gy o.p. τοῦ Institut Supérieur de liturgie τῶν Παρισίων, τόν καθηγητὴν Albert Houssiau τοῦ Πανεπιστημίου Louvain-la-Neuve,

ὁ ὁποῖος θά ὁμιλήσῃ ἐπὶ τοῦ θέματος : "Ἡ χριστολογία ἢ ὑπονοουμένη εἰς τὴν ἀναφορὰν τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζινοῦ", τὸν π. Emmanuel Lanne o.s.b., Chevetogne ("Αἱ πρὸς τὸν Χριστὸν ἀπευθυνόμεναι ἀναφοραί").

Ἀπὸ προτεσταντικῆς πλευρᾶς θά μετάσχουν : ὁ καθηγητῆς D.W. Roxdorf (Πανεπιστήμιον τοῦ Neuchâtel, "Ἡ λειτουργία καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ filioque"), οἱ πάστορες Gaston Westphal (Λουξεμβούργον) καὶ Eberhard Zellweger (Saint-Gall, Ἑλβετία) κ.ἄ.

- Σύντομα Νέα.

- Τὴν 18ην Ἀπριλίου διῆλθεν ἐξ Ἀθηνῶν ἐπιστρέφων ἐξ Ἱεροσολύμων ὁ Μακ. Πατριάρχης Αἰθιοπίας κ. Τέκλε Χαΐμανότ. Οὗτος ἐπεσκέφθη τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφείμ, οἱ δύο δέ Προκαθήμενοι ἐξῆραν τὰς εἰλικρινεῖς σχέσεις ἀγάπης, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Ὁ Μακ. Πατριάρχης Αἰθιοπίας ἐτόνισεν ὅτι αἱ σχέσεις τῆς Αἰθιοπικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἦσαν ἀνεκάθεν πολὺ καλαί καὶ ἀνέφερον ὡς παράδειγμα τοὺς ἱερεῖς καὶ θεολόγους ἐξ Αἰθιοπίας, οἱ ὁποῖοι ἐσπούδασαν καὶ σπουδάζουν εἰς Ἀθήνας.

ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

- "Ὁ συνοδικὸς θεσμὸς εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον (1923 καὶ ἐξῆς.)" : διάλεξις τοῦ καθηγητοῦ κ. Βασιλείου Σταυρίδου εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Θεσσαλονίκης.

Προσκεκλημένος ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, μετὰ ἀπὸ σχετικὴν εἰσήγησιν τῶν Καθηγητῶν αὐτῆς κ.κ. Ἰωάννου Καλογήρου καὶ Ἰωάννου Ἀναστασίου, ὁ κ. Βασίλειος Σταυρίδης, Καθηγητὴς τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, ἔδωσε διάλεξιν, τὴν 6ην Μαΐου 1980, ἐνώπιον τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ τῆς Σχολῆς, τῶν φοιτητῶν καὶ ἄλλων ἀκροατῶν, μέ θέμα : "Ὁ συνοδικὸς θεσμὸς εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον 1923 καὶ ἐξῆς."

Κατ'ἀρχὴν ὁ ὁμιλητὴς ἀφοῦ ὑπεγράμμισε τὸ κατὰ τὰς τελευταίας δύο δεκαετίαις προβαλλόμενον ἔντονον ἐνδιαφέρον διὰ τὸν συνοδικὸν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας, ἀνέλυσε τὴν ἐννοίαν τοῦ ὄρου σύνοδος καὶ ἔθιξε τὸ ζήτημα τῆς προελεύσεως τοῦ θεσμοῦ, ἀνέφερε πῶς ἐλειτούργησεν οὗτος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν μέχρι τῆς ἀλώσεως ὑπὸ τὴν μορφήν τῶν Μερικῶν Συνόδων (ἐπαρχιακαί, ἐξαρχικῶν ἢ διοικησέων, πατριαρχικαί, ἐνδημοῦσα, μείζων ἢ μεγάλη ἢ τοπικὴ) καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν καὶ πῶς ἀπὸ 1453 μέχρι τοῦ 1923 (ἔκτακτοι σύνοδοι, μεγάλαι ἢ μείζονες ἢ τοπικαί, ἐνδημοῦσα, ἐπαρχιακαί σύνοδοι ἐντὸς τῆς ἔδρας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου), μνημονεύσας παραλλήλως τὸν Γεροντισμὸν, τοὺς Γενικοὺς Κανονισμοὺς καὶ τὸ Ἐθνικὸν Διαρκές Μικτὸν Συμβούλιον.

Κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1923 καὶ ἐξῆς ἐποχὴν ὑφίσταται ἡ μόνιμος καὶ τακτικὴ δωδεκαμελής ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πατριάρχου σύνοδος, ἡ ὁποία ἀπαρτίζεται ἐκ Μητροπολιτῶν ἐχόντων Ἐπαρχίας τοῦ Συνταγματίου ἐντὸς τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας. Ἡ θητεία αὐτῶν εἶναι ἑτησίαι, ἀντικαθισταμένων ἕξ μελῶν ἀνά πᾶν ἑξάμηνον. Ἡ σύνοδος αὕτη, "ἱερά", ἢ "ἅγια καὶ ἱερά σύνοδος" ὀνομαζομένη, συνήρχετο μέχρι καὶ ἐπὶ Φωτίου (1929-1935) τρεῖς τῆς ἐβδομάδος. Μόνον

ἐπί τῆς πατριαρχείας Ἀθηναγόρου (1948-1972) ἡ σύνοδος αὕτη "κατά διαστήματά τινα ἐλειτούργησε καί μέ τήν παρουσίαν ὀλιγοτέρων τῶν δώδεκα μελῶν, εἴτε διά τῆς πρωτοβουλίας μόνον τοῦ Πατριάρχου καί ἄνευ συνοδικῆς διαγνώμης εἴτε καί ἐξ ἀδηρίτου ἀνάγκης". Ἐπί τοῦ αὐτοῦ Πατριάρχου δέν ἐγένετο ἐπίσης τακτική ἀντικατάστασις τῶν συνοδικῶν Μητροπολιτῶν καί ἀντ'αὐτῆς ἐπεκράτησεν ἡ συνεχῆς καί μόνιμος παραμονή τῶν αὐτῶν Μητροπολιτῶν εἰς τήν σύνοδον, ἔσχυσε δηλαδή ἡ παρατεταμένη καί παρατεινομένη συνοδικότης. "Ὁ συνοδικός οὗτος θεσμός λειτουργεῖ συμφώνως πρὸς ἄρθρα τινά τῶν γενικῶν κανονισμῶν, μή περιπεσόντα εἰς ἀχρηστίαν, τὰς ἐκκλησιαστικάς διατάξεις, τοὺς ἱεροὺς κανόνας καί τὰ ἐκκλησιαστικά ἔθιμα, τὰ ὁποῖα πάντα προσαρμόζονται ὑπὸ ἓν πνεῦμα ἐκκλησιαστικόν πρὸς τὰς ἐμφανιζομένας ἐκάστοτε περιστάσεις."

Σήμερον ἡ ἱερά σύνοδος συγκαλεῖται ἐντολῇ τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου εἰς τό πατριαρχικόν μέγαρον (εἰς τό Φανάριον) - συνεκαλεῖτο δέ καί εἰς τήν θεολογικήν Σχολήν τῆς Χάλκης, ὅταν διέμενεν ἐκεῖ ὁ Πατριάρχης - καθ'ἐκάστην Τρίτην, ἐξαιρέσει τῶν ἑορτῶν καί ἀργιῶν, ὅτε συνέρχεται αὕτη τήν ἐπομένην Πέμπτην ἢ Σάββατον ἢ τήν ἐπομένην Τρίτην. Πέραν τῶν τακτικῶν τούτων συνεδριῶν ὑπάρχουν καί αἱ ἑκτακτοὶ συνεδρίαί. Εἰς σύνδεσμον πρὸς τήν σύνοδον τελοῦν καί αἱ συνοδικαὶ ἐπιτροπαί, αἱ ὁποῖαι ἀπαρτίζονται ἀπὸ Μητροπολίτας, ἄλλους κληρικούς καί λαϊκά μέλη. Θεωρητικῶς ἐξακολουθοῦν νά ἰσχύουν διά τήν λειτουργίαν τῆς συνόδου αἱ ψηφισθεῖσαι ἐπί Μαξίμου Ε' (1946) διατάξεις, ὠρισμένοι δὲ ἐκ τῶν ὁποίων, διά λόγους τοὺς ὁποίους γνωρίζει ἡ ἱερά σύνοδος, δέν ἐφαρμόζονται.

Τήν πάσης φύσεως ἐργασίαν τῆς συνόδου διεκπεραιοῖ τό συνοδικόν γραφεῖον, εἰς τό ὁποῖον ὑπηρετοῦν ὁ Ἀρχιγραμματεὺς (Ἀρχιμανδρίτης) καί ὁ Ὑπογραμματεὺς μετὰ τοῦ Κωδικογράφου (Διάκονοι). Ἐπίσης ὑφίσταται τό Α' πατριαρχικόν γραφεῖον, τό ὁποῖον διευθύνεται ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Πρωτονοταρίου. Τὰ συνοδικὰ ἔγγραφα καταγράφονται εἰς τοὺς διαφόρους κώδικας.

Πέραν τῆς μονίμου συνόδου ὑφίσταται καί ἡ ἐνδημοῦσα σύνοδος, ἡ ὁποία συνέρχεται κατά τήν χρεΐαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου καί εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις καί διά σοβαρά θέματα. Ταύτην διευθύνει ὁ προεδρεύων αὐτῆς πρῶτος τῆ τάξει Μητροπολίτης, ἐφ' ὅσον τό 1923 κατηργήθη πλέον ὁ θεσμός τοῦ τοποτηρητοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου. Μέλη αὐτῆς εἶναι πάντες οἱ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐνδημοῦντες ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίται, οἱ ἔχοντες τήν τουρκικὴν ὑπηκοότητα καί Ἐπαρχίας μέσα εἰς τὰ ὅρια τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας. Ἡ λειτουργία αὐτῆς καλύπτει τό χρονικόν διάστημα ἀπό τῆς ἡμέρας τῆς χρεΐας τοῦ θρόνου, μέχρι τῆς ὑπό τοῦ νέου Πατριάρχου συγκλήσεως τῆς τακτικῆς συνόδου.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. Σταυρίδης ἀνεφέρθη εἰς τὰς μορφάς συνόδου εἰς τὰς Ἐπαρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τοῦ ὁποίου ἡ δικαιοδοσία ἐπεκτείνεται σήμερον, ἐκτός τῶν ὁρίων τῶν Ὁρθοδόξων Πατριαρχείων καί Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, σχεδόν εἰς ὀλόκληρον τόν κόσμον, καί ἀνέλυσε τὰ ἀφορῶντα εἰς τήν Σύνοδον τῶν Ἐπισκόπων τῆς Αὐτονόμου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Φιλλανδίας, τήν Ἱερὰν Ἐπαρχιακὴν Σύνοδον τῆς Ἡμιαυτονόμου Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης καί τήν Σύνοδον τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς Βορείου καί Νοτίου. Ἐπίσης ἔκαμε λόγον περί τῆς μελλούσης νά συγκληθῆ Ἀγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξιας, τῆς ὁποίας ἀνέφερε τὰ κυριώτερα στάδια ἀπό τῆς Πατριαρχικῆς καί Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου τοῦ 1902 μέχρι τῆς Α' Προπαρασκευαστικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως τῆς Γενεύης τοῦ 1976.

Εἰς τόν ἐπίλογον ὁ ὁμιλητής ἐτόνισεν ὅτι "ἡ ὕπαρξις καί ἡ λειτουργία τῆς συνόδου εἶναι πρωτίστως ἐκδήλωσις τῆς παραμονῆς τοῦ Ἀγίου Πνεύματος εἰς τήν Ἐκκλησίαν καί εὐρίσκεται, ὅπως καί ὀλόκληρος ἡ ζωὴ καί ἡ ὕπαρξις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τόπον καί χρόνον, εἰς τὰς χεῖρας καί τήν διάθεσιν τοῦ Παναγάρχου Θεοῦ καί τῶν βουλῶν Αὐτοῦ". "Αἱ ὅπουδήποτε τοῦ κόσμου ὑφιστάμεναι καί λειτουργοῦσαι ἐπαρχιακαί σύνοδοι ἀποτελοῦν εὐλογίαν Θεοῦ, προνόμιον τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν καί ἐμπλουτίζουν τήν συνοδικὴν λειτουργίαν καί συνείδησιν ἐντὸς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἐναπόκειται εἰς τοὺς κατὰ τόπους Ἱεράρχας τοῦ κλίματος, τοὺς

εὐρισκομένους γεωγραφικῶς μακράν τοῦ Φαναρίου, ἡ βαθεΐα ἐκτίμησις τοῦ γεγονότος τούτου καί ἡ μετά φόβου Θεοῦ καί ἐν πνεύματι φαναριωτικῆ συνοδική αὐτῶν βίωσις.

Αἱ ἀπό ἐτῶν ἐπὶ διορθοδόξου ἐπιπέδου ὑφιστάμεναι διορθόδοξοι ἐπιτροπαί τῶν κανονικῶν ὀρθοδόξων Ἱεραρχῶν εἰς τὴν Ἀμερικὴν, τὴν Γαλλίαν καί τὴν Αὐστραλίαν συνιστοῦν μίαν πρώτην ἐπὶ τόπου ἐκδήλωσιν τῆς ὑφισταμένης ἐσωτερικῆς ἐνότητος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐπιτελοῦν ἀπὸ κοινοῦ ἤδη διαφόρους ὑπηρεσίας πανορθοδόξου χαρακτῆρος καί προοιωνίζονται τὴν εἰς τὸ μέλλον θετικὴν πανορθόδοξον λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς ὀρθοδόξου διασποράς."

(Τὸ πλήρες κείμενον τῆς διαλέξεως τοῦ καθηγητοῦ κ. Β. Σταυρίδη θά δημοσιευθῆ προσεχῶς εἰς τὴν ἐπετηρίδα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης).

- Τὸ Συμπόσιον τοῦ Bari ἐπὶ τοῦ θέματος : "Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ τὰ μυστήρια χριστιανικῆς μυστικῆς".

Ὅπως ἀνήγγειλεν ἡ "Ἐπίσκεψις" εἰς τὸ προηγούμενον (ἀρ. 230) τεῦχος τῆς, ἡ Θεολογικὴ Σχολή (Ἰνστιτοῦτον) ἐλληνοβυζαντινῶν οἰκουμενικῶν καί πατρολογικῶν σπουδῶν "Ἅγιος Νικόλαος" τοῦ Bari ὠργάνωσεν, ἀπὸ 14-25 Ἀπριλίου τρ.ξ., Σεμινάριον ὀρθοδόξων καί ρωμαιοκαθολικῶν θεολόγων ἐπὶ τοῦ θέματος : "Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ τὰ μυστήρια χριστιανικῆς μυστικῆς". Ὁ Κοσμήτωρ τῆς Σχολῆς π. Salvatore Manna o.p. συνέταξε διὰ τὴν "Ἐπίσκεψιν" σύντομον ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Σεμιναρίου τούτου, ἐκ ταύτης δέ δημοσιεύομεν τὰ κυριώτερα σημεῖα :

"Τὸ Ἰνστιτοῦτον Ἅγιος Νικόλαος", πιστόν εἰς τὴν ἀρχικὴν του γραμμὴν, ἦτοι εἰς τὴν ὁμοῦ μετὰ τῶν ὀρθοδόξων μελέτην τῶν κοινοῦ ἐνδιαφέροντος θεολογικῶν προβλημάτων τῶν ἀπασχολούντων τὰς δύο Ἐκκλησίας, ὠργάνωσεν εἰς Bari τὸ Β' Σεμινάριον σπουδῶν ἐπὶ τῆς Μυστηριολογίας. Τὸ θέμα τοῦ ἔτους τούτου ἀποτελεῖ συνέχειαν τοῦ θέματος τοῦ προηγουμένου ἔτους, κατὰ τὸ

ὁποῖον τὰ μυστήρια τῆς χριστιανικῆς μυστικῆς ἐξετάσθησαν ὡς δυνατή βάση διὰ μίαν μέλλουσαν, κοινήν εἰς τὰς δύο Ἐκκλησίας, Ἐκκλησιολογίαν.

Κατ' ἀρχήν, δέν δύναται τις νά ἀρνηθῆ ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα, ἐντός τῆς ὁποίας ἐσυνεχίσθη ἐφέτος ὁ διάλογος διέφερεν ἀναμφιβόλως τῆς τοῦ παρελθόντος ἔτους. Τό ταξείδι τοῦ Ἰωάννου-Παύλου τοῦ Β' εἰς Ἰσταμπούλ τόν παρελθόντα Νοέμβριον ἐπέβαλε μίαν ἐπιτάχυνσιν εἰς τόν ρυθμόν τοῦ διαλόγου μέ τήν Ὁρθοδοξίαν, ἡ ὁποία οὐδενός τήν προσοχήν διέλαθε."

Ὁ π. Manna συνοψίζει ἐν συνεχείᾳ ὡς ἀκολούθως τὰς ἐργασίας τοῦ Συμποσίου ἐπί τοῦ θέματος : "Τό "Ἅγιον Πνεῦμα καί τὰ μυστήρια τῆς χριστιανικῆς μυστικῆς" :

"Μετά σύντομον Εἰσαγωγήν τοῦ Προέδρου τοῦ Ἰνστιτούτου π. *Salvatore Manna*, ὁ ὁποῖος ὑπεγράμμισε τήν ἐκκλησιολογικήν σπουδαιότητα τῆς ἐρεύνης καί διετύπωσε τό πρόβλημα ὑπό τήν σημερινήν του μορφήν, ἐπραγματοποιήθη συζήτησις στρογγύλης τραπεζῆς, εἰς τήν ὁποίαν ἔλαβον μέρος ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μύρων κ. Χρυσόστομος Κωνσταντινίδης καί ὁ Καθηγητής *D. Sergio Christé, SDB*, τοῦ Νοτίου Σαλεσιανοῦ Κατηχητικοῦ Κέντρου. Ἐκ τῆς συζητήσεως κατεφάνη ἡ διαφορετικὴ εὐαισθησία καί ὁ πλοῦτος τῶν δύο παραδόσεων : περισσότερον θεολογική, ἢ παρέμβασις τοῦ Μητροπολίτου ἀνεφέρθη κυρίως εἰς τό ἔργον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀκόμη καί ἐπί μή χριστιανῶν ἢ παρέμβασις τοῦ Καθηγητοῦ *Christé*, ἀφ' ἑτέρου, χαρακτηῆρος ψυχοπαιδαγωγικοῦ, ὑπεγράμμισε κυρίως τήν ψυχολογικήν πλευράν τῆς Κατηχήσεως.

Τό ἀπόγευμα ἐσυνεχίσθησαν αἱ παρεμβάσεις : μίᾳ ὑπό τοῦ Καθηγητοῦ *Crispino Valenziano*, Προέδρου τοῦ Θεολογικοῦ Ἰνστιτούτου "Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής", ὁ ὁποῖος ὠμίλησεν περὶ 'θεραπείας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως' διὰ τῶν μυστηρίων τῆς μυστικῆς, θεραπείας θεωρουμένης ὑπ' αὐτοῦ κυρίως ἀπό τῆς προοπτικῆς τῆς προσωπικότητος καί προβαλλομένης ὡς πεμπτουσίας τῆς ρωμαιοκαθολικῆς ἀντιλήψεως περὶ χάριτος ἑτέρα, τοῦ Μητροπολίτου Μύρων ἐπί τῆς 'θεώσεως', ἐννοουμένης ὡς ἐπιστροφῆς εἰς τήν κατάστα-

σιν τῆς χάριτος κατόπιν τῆς λήψεως τῶν μυστηρίων τῆς Μυήσεως (βαπτίσματος, χρίσματος, εὐχαριστίας).

Ἡ δευτέρα ἡμέρα ἀφιερώθη εἰς τό ἐρώτημα : 'ποῖα ἡ σχέση τοῦ Πνεύματος πρὸς τόν Χριστόν;' Παρενέβη, εἰς τήν ἀρχήν, ὁ Καθηγητής *D. Enzo Bellini*, τοῦ Ρωμαιοκαθολικοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μιλάνου, ὁ ὁποῖος ὠμίλησε περὶ τοῦ 'ἁγίου Πνεύματος ὡς "τοποτηρητοῦ" τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ πλαίσια τῆς λατινικῆς παραδόσεως', καί ὑπεστήριξεν ὅτι, συμφώνως πρὸς τόν Τερτυλλιανόν, τόν μόνον ἐκκλησιαστικόν συγγραφέα ὁ ὁποῖος εἶναι εὐαίσθητος εἰς τήν ὁμολογίαν καί τήν προβληματικὴν αὐτήν, τό "Ἅγιον Πνεῦμα συμπληρῶνει τήν ἀποκάλυψιν τοῦ Χριστοῦ καί εἰσάγει εἰς τήν νέαν πειθαρχίαν τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, ἐγγυώμενον τήν συνεπιῆ ἀνάπτυξιν τῆς ἠθικῆς συμπεριφορᾶς.

Ἀπουσιάζοντας, διὰ λόγους ἀνωτέρας βίας, τοῦ Καθηγητοῦ κ. Βλασίου Φειδᾶ, τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὠμίλησεν ὁ π. *Leonardo Leonardi*, ὁ ὁποῖος, μέ τήν χαρακτηρίζουσαν αὐτόν ρωμαλεότητα, ἐπέμεινεν ἐπὶ τῆς 'ἀγάπης', ἐπιφανείας, ἐν τῷ βαπτισθέντι, τῆς παρουσίας τοῦ Πνεύματος.

Ἡ μυστηριακὴ προοπτικὴ ἐνεφανίσθη καί πάλιν τό ἀπόγευμα εἰς τήν παρέμβασιν τοῦ Καθηγητοῦ *Franco Cacucci* : 'Ἡ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰ μυστήρια τῆς μυήσεως'. Πλησιάζων τό θέμα εἰς τὰ πλαίσια τοῦ εὐρυτέρου ὀρίζοντος - δεσπίζοντος πάσης θεολογίας - τῆς ἱστορίας τῆς σωτηρίας, ὁ ὁμιλητὴς ἐπέστησε τήν προσοχὴν ἐπὶ τῆς ἰδιοτυπίας τῆς δωρεᾶς τοῦ Πνεύματος εἰς τὰ μυστήρια τῆς μυήσεως. Ἡ ὀρθόδοξος πλευρὰ δέν ἠκούσθη ἔνεκα τῆς ἀπουσίας τοῦ Καθηγητοῦ Βασιλείου Ψευτογκᾶ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ Καθηγητοῦ *Giuseppe Ferrari* ἐπὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ Ἁγίου Βασιλείου εἶχε τό προσόν ὅτι ὑπεγράμμισε τήν μεγάλην θεολογικὴν σημασίαν τοῦ ἐκ Καππαδοκίας Πατρός.

Ἡ τρίτη ἡμέρα τοῦ Σεμιναρίου ἀφιερώθη εἰς τὰς ὑπολειπομένας ἀνακοινώσεις, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἀνατεθῆ εἰς τοὺς διδασκοντας

εἰς τό Θεολογικόν Ἰνστιτοῦτον Ἱερός Νικόλαος'. Ὁμίλησαν: ὁ Καθηγητής *Benigno Para* ἐπί τοῦ θέματος "Τό Πνεῦμα καί τό Βάπτισμα συμφώνως πρός τήν Α' Ἐπιστολήν τοῦ Πέτρου" ὁ Καθηγητής *Rosario Scognamiglio*, ὁ ὁποῖος ἐξήτασε τάς θέσεις τῶν διαφορῶν ἐξηγητικῶν παραδόσεων (ἀλεξανδρινῆς, ἀντιοχειανῆς, λατινικῆς) ἐπί τοῦ χωρίου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου 'ἐάν μή τις γεννηθῆ ἔξ ὕδατος καί πνεύματος..' (Ἰωάν. 3, 5). Ἐν εἰδικόν πρόβλημα ἀντεμετωπίσθη ὑπό τοῦ Καθηγητοῦ *Salvatore Manna* ἀφορῶν εἰς τόν τρόπον παρουσιάσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τήν πατερικήν παράδοσιν πρό τῆς Συνόδου τῆς Νικαίας (325), ἐνῶ ὁ Καθηγητής *Nicola Giordano* ἀνέλυσε τήν 'Κατήχησιν' Κυρίλλου τοῦ Ἱεροσολύμων καί ὁ Καθηγητής *Cioffari* ἀνεφέρθη εἰς τόν 11ον αἰῶνα τοῦ Βυζαντίου καί τά πνευματικά ρεύματα τά ὁποῖα τόν χαρακτηρίζουν (μυστικόν καί ἀνθρωπιστικόν). Ὁμίλησαν, τέλος, ὁ *D. Nicola Bux* (Τό Ἁγιον Πνεῦμα ἐν τῇ ἀλληλεπιδράσει τῶν διαφορῶν λειτουργικῶν παραδόσεων) καί ὁ Καθηγητής Δημήτριος Σαλάχας (Τό κείμενον περὶ Μυστηρίων τοῦ νέου κώδικος κανονικοῦ δικαίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, ὑπό τήν προοπτικήν τῆς ἐγγύτητός του πρός τό ἀντίστοιχον κανονικόν δίκαιον τῆς Ἀνατολῆς).

Ἡ πρόθεσις τοῦ Συμποσίου ἦτο νά προσφέρῃ μίαν διεκκλησιαστικήν συμβολήν εἰς τόν θεολογικόν διάλογον ὀρθοδόξων καί ρωμαιοκαθολικῶν. Εἰς τά πλαίσιά του ἐπεδιώκετο νά λάβῃ σάρκα ἡ συνείδησις ὅχι μόνον τῶν προβλημάτων, τά ὁποῖα ἔθιξεν ἡ συζήτησις, ἀλλά καί τῆς κοινῆς βάσεως τῆς διδασκαλίας τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

Δέν ἀναζητοῦμεν μόνον τήν ταυτότητα τῶν θεολογιῶν, ἀλλ' ἐπιδιώκομεν νά ἐπανακτήσωμεν τήν πλήρη ταυτότητα τῆς πίστεως. Ἡ ἐξόχως εὐνοϊκή καί εὐαίσθητος διά τάς συζητήσεις μας στιγμή δέν ἦτο δυνατόν νά μᾶς διαφύγῃ καί, ὡς ἐκ τούτου, τό ὀρόσημον τῆς 29ης Μαΐου 1980, ἡμερομηνίας τῆς ἐνάρξεως τοῦ Ἐπισήμου Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ καί τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐφώτισε τήν ἐξέλιξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ σεμιναρίου. Ἐπιστρέφουν εἰς τήν μνήμην οἱ λόγοι τοῦ Ἰωάννου-Παύλου τοῦ Β' κατά τήν ὁμιλίαν του εἰς Φανάριον τόν παρελθόντα Νοέμβριον: "...τό ἐρώ-

τημα, τό ὅποσον πρέπει νά θέσωμεν εἰς ἑαυτούς, δέν εἶναι τόσον νά γνωρίζωμεν ἐάν δυνάμεθα νά ἀποκαταστήσωμεν τήν πλήρη κοινωνίαν, ἀλλά, πολλῶ μᾶλλον, ἐάν ἔχωμεν ἀκόμη τό δικαίωμα νά μένωμεν κεχωρισμένοι."

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 195.- ANTONOPOYΛOY Ἀθανασίου : Θεός ἐπί γῆς. Ἀθήναι, Ἐκδ. "Ὁρθόδοξος Τύπος", 1980, 86 σ.
- 196.- ANUICHI Silviu, Rev, Deacon : Romanian and Serbian Church Relations during the 17th and 18th Centuries. Biserica ortodoxa Romana 47(1979), 7-8, 869-1055. Bucarest, Doctoral Thesis (in roumanian with summary in english).
- 197.- ΜΠΟΝΗ Κωνσταντίνου : Ἡ ἐλληνική χριστιανική Γραμματεία ἐν συγκρίσει πρός τήν δυτικήν. Ἀθήναι, ἀνάτυπον ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 5(1979), σ. 127-162.
- 198.- BRIA Ion : Ὁρθόδοξοι συμβολαί εἰς τήν σύγχρονον οἰκουμενικήν θεολογίαν. Studii Teologice 31(1979), 5-10, 357-366 (ρουμανιστί).
- 199.- CHRYSOSTOME (Konstantinidis), Métropolitte de Myra : Nouvelles approches orthodoxes de l'évangélisation. SOP Nr 48, mai 1980, 10-14.
- 200.- GASSMANN Günther - LIENHARD Marc - MEYER Harding (Hrsg): Ökumenische Dokumentation Band 5 : Das Kirchenleitende Amt. Dokumente zum interkonfessionellen Dialog über Bischofsamt und Petrusamt. Frankfurt, Verlag Joseph Knecht, 1980, 194 S.
- 201.- GEERVARGHESE Mar Osthathios : Theology of a Classless Society. Guildford and London, Lutterworth Press, 1979, 152 p.
- 202.- GREGOIRE DE NAZIANZE : Discours 20-23. Introduction, texte critique, traduction et notes par Julien Mossey avec la collaboration de Guy Lafontaine. Paris, Ed. du Cerf, SC 270, 1980, 325 p.
- 203.- NIKOLAOU Teodor : "Confessio Augustana Graeca". Die orthodox-lutherischen Beziehungen im 16. Jahrhundert. KNA Nr 14/15, 2.4.1980, 7-10.

- 204.- ΝΕΛΛΑ Παναγιώτου : Ζῶν Θεούμενον. Προοπτικές γιὰ μία ὀρθόδοξη κατανόηση τοῦ ἀνθρώπου. Ἀθήναι, Ἐκδόσεις "Ἐποπτεία", 1979, 315 σ.
- 205.- ORIGENE : Traité des principes. Tome III. Livres III et IV. Introduction, texte critique de la philocalie et de la version de Rufin, Traduction par Henri Crouzel et Maulio Simonetti. Paris, Ed. du Cerf, SC 268, 1980, 429 p.
- 206.- ORIGENE : Traité des principes. Tome IV. Livres III et IV. Commentaire et fragments par Henri Crouzel et Maulio Simonetti. Paris, Ed. du Cerf, SC 269, 1980, 279 p.
- 207.- ΠΑΛΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Ἀντωνίου : Ὁ Μοναχισμός ἐναντι τῆς αἵρέσεως εἰς τὴν Ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν. Θεσσαλονίκη, Ἐκδ. "Ὁρθόδοξος Κυψέλη", 1980, 240 σ.
- 208.- ΠΑΠΑΘΕΜΕΛΗ Στέλιου : Σημεῖο ἀναφορᾶς ἡ Ἐκκλησία - Λόγοι στήν Βουλὴ. Θεσσαλονίκη, 1980, 72 σ.
- 209.- POPESCU Dumitru, Αἰδεσιμολ. Καθ.: Περί τῶν σχέσεων μεταξὺ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Studii Teologice 31(1979), 5-10, 367-390 (ρουμανιστί).
- 210.- STANILOAE Dumitru, Rén. Prof. : Dieu est amour. Traduction, préface et commentaire de Daniel Neeser. Genève, Labor et Fides, Coll. Perspective orthodoxe 1, 1980, 122 p.
- 211.- ΒΕΡΓΩΤΗ Γεωργίου : Μηνύματα ἀπὸ τὴν ἑβδομάδα τῶν Παθῶν. Θεσσαλονίκη, 1980, 32 σ.
- 212.- FAITH AND SCIENCE IN AN UNJUST WORLD : Report of the World Council of Churches. Conference on faith, science and future. (Cabridge USA 12-24 July 1979). Vol. I edited by R. L. Shinn. Plenary Presentations. Geneva, Church an Society - WCC, 1980, 392p.
- 213.- FAITH AND SCIENCE IN AN UNJUST WORLD: Report of the World Council of Churches. Conference on faith. science and the future. Vol. II edited by Paul Abrecht, Reports and Recommendations. Geneva, Church and Society -WCC, 1980, 214 p.
- 214.- Ὁ Σατάν. Βελιγράδιον. Ἐκδ. "Prosvela", 1978, 319 σ. (σερβιστί).
- 215.- Le droit de la communauté chrétienne à un prêtre. Concilium No 153 , 1980.